

นาฏยลักษณะการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
Choreography of Folk Performance of Yaring
Palace, Pattani Province

พรเทพ บุญจันทร์เพ็ชร¹
Porntep Bunjanpech
สุภาวดี โพธิเวชกุล²
Supavadee Potiwetchakul

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาศิลปะการแสดง
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสืบทอด องค์ประกอบ กระบวนท่าเต้น และนาฏยลักษณะการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยใช้วิธีการศึกษาจาก เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และการรับการถ่ายทอดกระบวนท่าสำคัญ จากศิลปินพื้นบ้าน จังหวัดปัตตานี

ผลการวิจัยพบว่า การแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เป็นการแสดง ท่าเต้นประกอบทำนองเพลงได้สืบทอดเป็นมรดกทางศิลปะการแสดงของไทยมา ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีชื่อเสียงมากในสมัย พระยาพิพิธเสนามาตย์ศรีสุรสงคราม หลังจาก ที่พระยาพิพิธเสนามาตย์ศรีสุรสงคราม ได้ชักชวนนายอึ้ง ซึ่งเป็นนักดนตรีและผู้แสดงคณะละครบังสวันจากสิงคโปร์ให้มาเป็นครูฝึกซ้อมร้องเง็งและการแสดงอื่นๆ เช่น ยอร์เก็ตปาฮัง ตารีกีปัสให้กับบรรดา ข้าราชการบริพารของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีและผู้สนใจทั่วไปซึ่งรวมทั้งขุนจารุวิเศษ ศึกษากรด้วย ต่อมาในปี พ.ศ.2494 ขุนจารุวิเศษ-ศึกษากร ซึ่งดำรงตำแหน่ง ศึกษาธิการอำเภอเมืองปัตตานี ได้ฟื้นฟูการแสดงของวังยะหริ่งจังหวัดปัตตานีขึ้น แล้วถ่ายทอดให้กับคณะครูจังหวัดปัตตานีได้รับนิยมแพร่หลาย ปัจจุบันมีครูนพมาศ พรหมนุชาธิปเป็นผู้สืบทอดการแสดงของวังยะหริ่งมีองค์ประกอบการแสดงที่สำคัญ คือ การใช้วงดนตรีพื้นบ้านผสมเครื่องดนตรีสากลบรรเลงด้วยทำนองเพลงมลายู นิยม ใช้ผู้แสดงคู่ชายและหญิงแสดงตั้งแต่ 1 คู่ ขึ้นไป แต่งกายด้วยชุดแบบราชสำนักมลายู มีกระบวนท่าเต้นประจำแต่ละเพลง ได้แก่ การแสดงร้องเง็งจำนวน 10 เพลงมีท่ารำ 16 ท่า ยอร์เก็ตปาฮังจำนวน 3 เพลงมีท่ารำ 18 ท่า สำหรับตารีกีปัสจำนวน 1 เพลง มีท่ารำ 11 ท่ารำสำหรับนาฏยลักษณะการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีพบว่า มี 4 ประการ คือ 1. เครื่องแต่งกายในการแสดง ผู้ชายสวมชุดบายูมลายู และผู้หญิง สวมเสื้อก๊อบายา บานง ติดก๊อบอรงซัง (เข็มกลัดแทนกระดุมเสื้อ) ผมเกล้ามวยต่ำระดับ ท้ายทอย ทัดดอกไม้ 2. ท่าเริ่มต้นและท่าจบการแสดงด้วยท่าแสดงความเคารพ หรือ ท่า “สละม” 3. ผู้แสดงเคลื่อนที่ด้วยการแตะเท้าร่วมกับการก้าวเท้าตามจังหวะซ้อง 4. มีท่าเต้นเฉพาะ 6 ท่า ได้แก่ ท่ากำมือ ท่าแตะเท้า ท่าเล่นเท้า ท่าย่าเท้า ท่าหมุน

ตัวและการสวนแถว โดยเฉพาะมีการเคลื่อนที่ตามกันของคู่เต้นไปทางด้านขวา และด้านซ้ายอย่างชัดเจน กระบวนท่าเป็นการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี นับเป็นภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่นที่บุคคลในชุมชนยะหริ่งและชาวจังหวัดปัตตานี ที่ควรธำรงรักษา เผยแพร่องค์ความรู้ให้คงอยู่กับชุมชนและประเทศชาติสืบไป

คำสำคัญ: นาฏยลักษณะ, การแสดงของวังยะหริ่ง, จังหวัดปัตตานี

Abstract

This research aimed to study the inheritance, element, dance posture and choreography of performance of Yaring Palace, Pattani Province. The study was conducted using the documentary study, interviews, observations and training on major dance postures from folk artists in Pattani Province.

The research revealed that performance of Yaring Palace in Pattani Province was composed of dance style with accompanying melody. It has been inherited as artistic heritage of Thailand since the reign of King Rama I the Great and well-known during the times of Phraya Pipit Senamat Srisura Songkram. The folk dance consisted of the performance of Rongeng, Joget Pahang, and TariKipas show. Later, in the year 1951, Khun Charu Wiset Sueksakorn, then Pattani District Education Chief, initiated the restoration for performance of Yaring Palace of Pattani to become the tradition that remains until present. The main element of performance of Yaring Place is the use of both folk music and western musical instruments with Malay melody. A minimum pair of male and female performer dressed in Malay court style forms. Each song is accompanied by a dance style. Rongeng

performance features eight songs with 16 dance moves, whereas Joget Pahang features three songs with 18 dance moves and TariKipas features one song with 11 dance moves. Choreography of performance of Yaring Palace comprises 1) costumes for performance: Male performers wear BajuMelayu (Malay shirt) while female performers wear Kebaya, Banong dresses utilizing Kerongsang (a pin instead of a button), a low bun hairdo with flowers attached to it. 2) The performance starts and ends with a move showing respect to the audience or with a “salam” phrase. 3) The performers move by touching the foot on the floor and the footstep movements in tune with the rhythm of the gong. 4) There are six specific choreographic movements: closed hand, foot touch, foot twist, foot tramping, body rotation and moving in opposite direction. Particularly unique is the movement of the couple to follow the dance partner to the right and left. The choreography of Yaring Palace, Pattani Province truly reflects the wisdom of local performing art of the people in Yaring community and the people in Pattani. In general, the art form which should be maintained and the knowledge about it be shared so that it will remain with the community and the nation.

Keywords : choreography, folk performance of Yaring Palace, Pattani Province.

บทนำ

ปัตตานีเป็นเมืองใหญ่ที่เคยรุ่งเรืองมาแต่โบราณในแหลมมลายู การตั้งเมืองไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่เป็นที่ทราบกันว่าเป็นเมืองที่สำคัญและมีชื่อเสียงมาตั้งแต่ในอดีต มีชาวตะวันตก เช่น โปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษ และชาวตะวันออก เช่น ชาวจีน ญี่ปุ่น ฮวา และสยามเข้ามาตั้งหลักแหล่งทำมาค้าขายมาตั้งแต่โบราณ

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒

จึงเป็นเหตุให้ศิลปะหลายๆ แขนงที่ปรากฏในประเทศไทยมีต้นกำเนิดมาจากดินแดนอารยธรรมแห่งนี้ ด้วยเหตุที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามหรือที่เรียกกันว่า “ชาวไทยมุสลิม” (สุวิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์, 2542) จึงทำให้การแสดงพื้นบ้านส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของชาวมลายูมากกว่าการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดใกล้เคียง โดยเฉพาะการแสดงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีชื่อเสียงคือ การแสดงของวงยะหริ่ง เป็นศิลปะการแสดงชั้นสูงของมลายูที่ได้รับการอนุรักษ์และจัดแสดงโดยเจ้าพระยาพิพิธเสนามาตย์เป็นรายครองเมืองยะหริ่งในสมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปัจจุบันวงยะหริ่งตั้งอยู่ในตำบลยามู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี การแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี นิยมใช้ผู้แสดงคู่ชายและหญิง แต่งกายแบบพื้นบ้านมลายู ออกมาเต้นรำเป็นคู่ ชาย-หญิงในลักษณะการเกี่ยวพาราสี ในอดีตการแสดงของวงยะหริ่งที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น ได้แก่ มะโย่ง วายังยาวอ สิลละ ดิเกอร์ฮูรู รองเง็ง ตารีกีปัส และ ยอร์เก็ตปาฮัง แต่การแสดงของวงยะหริ่งที่ยังคงนิยมเล่นอยู่ในปัจจุบันมี 3 ชุดได้แก่ รองเง็ง ยอร์เก็ตปาฮัง และ ตารีกีปัส ดังที่สถาบันทางวัฒนธรรมของชาติได้กล่าวถึงการแสดงพื้นบ้านทั้ง 3 ชุด ไว้ดังนี้

รองเง็ง แต่เดิมเป็นของชาวมลายูที่ได้รับอิทธิพลจากชาวตะวันตกโดยเฉพาะ สเปนและโปรตุเกส ที่ติดต่อกับชายกับชาวมลายูโดยเข้ามาทางจังหวัดชายแดนภาคใต้ รองเง็งเป็นการแสดงพื้นเมือง ใช้ผู้แสดงทั้งชายและหญิงคู่กันแสดงในงานรื่นเริงทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2533)

ยอร์เก็ตปาฮัง เป็นการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีอีกชุดหนึ่งมี 3 เพลงซึ่งแต่ละเพลงมีลีลาท่าเต้นที่แตกต่างกัน คำว่ายอร์เก็ตปาฮัง มาจากชื่อทำนองเพลงทำนองหนึ่งคือ ยอร์เก็ตทำนองปาหัง คำว่า ยอร์เก็ตแปลว่า การเต้นส่วนปาฮังมาจากคำว่า ปาหัง เป็นรัฐหนึ่งของมาเลเซีย รวมความแล้วยอร์เก็ตปาฮัง หมายถึง การเต้นโยเก็ตทำนองเพลงของรัฐปาหัง (วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง, 2558) และ ตารีกีปัส เป็นการแสดงของวงยะหริ่งอีกชุดหนึ่ง ที่ใช้พัดประกอบประกอบการแสดง เป็นการรำคู่ชาย-หญิงประกอบกับเพลงที่มีความไพเราะน่าฟัง ลีลาท่ารำจึงอ่อนช้อย

สวยงามนับเป็นการแสดงที่น่าชมอีกชุดหนึ่ง (สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์, 2542)

การแสดงของวังยะหริ่งจังหวัดปัตตานี เริ่มมีขึ้นในสมัยพระยาพิพิธเสนา มาตยาธิบดีศรีสุรสงคราม เจ้าผู้ครองเมืองยะหริ่งในสมัยนั้น ตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลง การปกครอง (พ.ศ.2439 - 2449) โดยพระยาพิพิธเสนา มาตยาธิบดีศรีสุรสงคราม เจ้าเมืองยะหริ่ง ได้ทราบข่าวว่ามีการแสดงบังสวันของคณะนายญิงจากสิงคโปร์ ได้เข้ามาทำการแสดงอยู่ที่เมืองปัตตานี จึงได้ชักชวนมาอยู่ในวังเมืองยะหริ่ง ให้เป็น ผู้ทำหน้าที่สีไวโอลินและเป็นผู้ฝึกซ้อมการเต้นรอนเง็งและการแสดงชุดอื่นๆ ซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งของละครบังสวันให้แก่ข้าราชการไพร่ไว้สำหรับแสดงต้อนรับแขกบ้านแขก เมือง ปรากฏว่ามีหญิงสาวซึ่งเป็นข้าราชการและชาวบ้านทั่วไปที่สนใจพากันมา ฝึกซ้อมการแสดงที่บ้านที่วังยะหริ่งเป็นประจำใครต้องการชมก็พากันเข้ามาชมที่ วังยะหริ่งได้ กล่าวได้ว่านายญิง เป็นผู้ให้กำเนิดการเต้นรอนเง็งในเมืองยะหริ่งเป็นคน แรก ในบรรดาผู้ฝึกซ้อมการแสดงที่วังยะหริ่งนั้นมีผู้ที่เต้นเก่งและเต้นสวยงามเป็นที่ ยอมรับทั่วไป ชื่อ นางเจ๊ะแอะซาอะ ต่อมานางเจ๊ะแอะซาอะแต่งงานกับขุนสามมีมาฝึกซ้อม ด้วย การแสดงของพระยาพิพิธเสนา มาตยาธิบดีศรีสุรสงครามโดยเฉพาะรอนเง็งมีชื่อเสียง โด่งดังไปทั่วเมืองปัตตานี หลังจากสิ้นสมัยของพระยาพิพิธเสนา มาตยาธิบดีศรีสุร สงครามก็เริ่มซบเซาไป เมื่อในปีพ.ศ. 2494 ขุนจาร์วิเศษศึกษากร (นายเจ๊ะมูจาร์ ประสิทธิ์) อดีตศึกษาธิการอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีเกรงว่าการแสดงของยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีจะสูญหายไปจึงได้คิดฟื้นฟูการแสดงชุดต่างๆของวังยะหริ่งขึ้นโดยให้ ครูในสังกัดอำเภอเมืองปัตตานีที่สนใจมาฝึกซ้อมกับทุกวันเสาร์-อาทิตย์ ณ หอประชุม โรงเรียนบ้านปะกาสะรัง อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (มัลลิกา คณานุรักษ์, 2544) การแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีในปัจจุบันนับวันยิ่งสูญหายไปด้วยปัญหาทั้ง การศาสนา การเมืองและการสืบทอด กล่าวคือ นักวิชาการศาสนาอิสลามได้ออกมา วิพากษ์วิจารณ์การแสดงที่บ้านดังกล่าวว่าการเต้นรำเป็นคู่ชาย-หญิงในลักษณะ เกี่ยวพาราสิทธิ์กับหลักความเชื่อทางศาสนาอิสลาม การเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบบกินเมือง มณฑล และจังหวัดในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้การแสดงของ วังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ขาดผู้อุปถัมภ์ถูกละเลยและค่อยๆ เสื่อมหายไป ปัจจุบัน

ผู้สืบทอดด้านการแสดงของวังยะหริ่ง ที่สามารถจดจำกระบวนเต้นได้เป็นอย่างดีมีเพียงท่านเดียว คือ คุณครูนพมาศ พรหมนุชาธิป อายุ 72 ปี และเป็นผู้สูงวัยมากแล้ว จากปัญหาและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาเรื่องนาฏยลักษณ์การแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รู้จักการแสดงของวังยะหริ่งจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยจำเป็นต้องเร่งศึกษาการสืบทอดองค์ประกอบและกระบวนท่าเต้นของการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีซึ่งจะนำไปสู่การค้นพบนาฏยลักษณ์ของการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อรวบรวมข้อมูลบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์จะเป็นประโยชน์ต่อวงการนาฏศิลป์ไทยสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสืบทอด องค์ประกอบ และกระบวนท่าเต้นการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษานาฏยลักษณ์การแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการเผยแพร่การแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบของเอกสารวิชาการ
2. เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางด้านการศึกษาการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี แก่บุคคลอื่นที่สนใจ
3. เป็นการนำร่องการสร้างแนวคิดทางด้านนาฏยลักษณ์การแสดงเป็นองค์ความรู้ใหม่ทางด้านการแสดงที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในแก่นของการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สามารถนำไปประยุกต์และพัฒนาได้สะดวกรวดเร็วขึ้นในโอกาสต่อไป
4. นาฏยลักษณ์อันเป็นมรดกของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีได้มีการจัดระบบองค์ความรู้ใหม่อย่างมีหลักทฤษฎีรองรับและสามารถนำออกเผยแพร่นานาชาติด้วยภาษาสัญลักษณ์สากลที่เข้าใจตรงกันได้

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาค้นคว้าไว้แบ่งได้เป็น 3 ด้านดังนี้

1. ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการสืบทอด องค์ประกอบ กระบวนการทำเต็นและนาฏยลักษณะการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

2. ด้านสถานที่ กำหนดขอบเขตการศึกษาในพื้นที่วังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่กำหนดการแสดงพื้นบ้านที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมมาอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ไว้ครบถ้วน

3. ด้านบุคคลประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการแสดงของวังยะหริ่งจังหวัดปัตตานี ในด้านการสืบทอดเพื่อการดำรงอยู่การแสดงของวังยะหริ่ง โดยสามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1 กลุ่มฟื้นฟูและผู้ถ่ายทอดกระบวนการทำเต็นการแสดงของวังยะหริ่ง เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นศิลปินพื้นบ้านทางด้านการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ชูครองเจ็ง ยอร์เก็ดปาฮัง และตารีกีปัส โดยปัจจุบันเป็นผู้ให้ข้อมูลเนื้อหาการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

3.2 กลุ่มนักดนตรีพื้นบ้านวงร้องเง็งอีรีมา อัสลีบรรเลงเพลงประกอบการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่ได้เคยร่วมบรรเลงประกอบการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ชูครองเจ็ง ยอร์เก็ดปาฮัง และ ตารีกีปัส ปัจจุบันอาศัยอยู่ในจังหวัดปัตตานี

3.3 กลุ่มนักวิชาการที่ได้ศึกษาค้นคว้าการสืบทอด องค์ประกอบและกระบวนการทำเต็นการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นผู้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านของภาคใต้ไม่น้อยกว่า 20 ปีที่จะนำมาวิเคราะห์นาฏยลักษณะการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. ด้านเวลา ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาที่ทำการการศึกษาการแสดงของวังยะหริ่งจังหวัดปัตตานี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521-2561 เนื่องจากเป็นสมัยที่การแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีได้รับการฟื้นฟูขึ้นใหม่

นิยามศัพท์เฉพาะ

การสืบทอด หมายถึง การรับช่วงปฏิบัติกระบวนการทำเต็นถ่ายทอดต่อๆ กัน มาของรองเง็ง ยอร์เก้ตปาฮัง และตารีกีปัส ที่จัดแสดงโดยเจ้าพระยาพิพิธเสนา มาตยาธิบดีศรีสุรสคราม เจ้าเมืองยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ซึ่งครูนพมาศ พรมนุชาธิป ได้รับการถ่ายทอดมาจากขุนจากรูวิเศษศึกษากร

องค์ประกอบการแสดง หมายถึง ส่วนที่ประกอบขึ้นเป็นการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีได้แก่ รองเง็ง ยอร์เก้ตปาฮัง และตารีกีปัสให้มีความสมบูรณ์ทางการแสดง ได้แก่ ผู้แสดง เครื่องดนตรีและทำนองเพลง เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การแสดง และ กระบวนทำเต็น

กระบวนทำเต็นการแสดง หมายถึง ทำเต็นต่อเนื่องที่ปรากฏในการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีได้แก่ รองเง็ง ยอร์เก้ตปาฮัง และตารีกีปัส โดยการแสดงแต่ละชุดมีทำนองเพลงและกระบวนทำเต็นแตกต่างกัน ซึ่งมีขุนจากรูวิเศษศึกษากรเป็นผู้ฟื้นฟูขึ้น สืบทอดต่อมายังครูนพมาศ พรมนุชาธิป

นาฏยลักษณะการแสดงหมายถึง ลักษณะเฉพาะที่เป็นเครื่องบ่งชี้รูปแบบโครงสร้าง เนื้อหาและวิธีการที่ทำให้เห็นความแตกต่างในการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีทำให้สามารถจำแนกได้ว่ามีความแตกต่างกว่าการแสดงพื้นเมืองอื่น ๆ โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกนาฏยลักษณะที่กำหนดได้จาก 4 ส่วนหลัก คือ จากความซ้ำของเครื่องแต่งกาย ดนตรี และอุปกรณ์การแสดง กระบวนทำเต็น และการเคลื่อนที่ของผู้แสดงในรองเง็ง 8 เพลง ยอร์เก้ตปาฮัง 2 เพลง และตารีกีปัส 1 เพลง รวม 12 เพลง คิดเป็นร้อยละ 80 หรือ 9 ใน 12 เพลงต้องมีลักษณะอย่างเดียวกันจึงนับเป็นนาฏยลักษณะการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่อง นาฏยลักษณะการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ไว้ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง นาฏยลักษณะการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดระเบียบ วิธีวิจัย ดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเรื่อง นาฏยลักษณะการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม เลือกแบบเจาะจงแบ่งได้ ดังนี้

1. กลุ่มฟื้นฟูและผู้ถ่ายทอดกระบวนท่าเต้นการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

2. กลุ่มศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดการแสดงของวงโยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เป็นศิษย์รุ่นแรกที่สืบทอดการแสดงของวงโยะหริ่งจังหวัดปัตตานี

3. กลุ่มนักดนตรีพื้นบ้านวงรองเง็งประกอบการแสดงของวงโยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี และปัจจุบันอาศัยอยู่ในจังหวัดปัตตานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์ มีประเด็นในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย ข้อมูลด้านการสืบทอดและองค์ประกอบของการแสดง ได้แก่ เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การแสดง ดนตรี และทำนองเพลง กระบวนท่าเต้นของการแสดงของวงโยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 แบบได้แก่ แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง

2. แบบสังเกตการณ์ มีประเด็นในการสังเกตการณ์ ประกอบด้วย เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การแสดง ดนตรี และทำนองเพลง กระบวนท่าเต้นการแสดงของวงโยะหริ่งจังหวัดปัตตานี

จากการใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ (interview) และแบบสังเกตการณ์ (Observation) ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลบางส่วนซึ่งสามารถนำมาประกอบในงานวิจัย โดยข้อมูลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ตระหนักและจำเป็นต้องวิเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลทุกครั้ง เมื่อสร้างเครื่องมือขึ้นแล้วผู้วิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย เพื่อให้แน่ใจว่าเครื่องมือนั้นมีคุณภาพเมื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการ เป็นผู้ที่มีความรู้ในการเขียนงานวิจัย มีผลงานวิจัยเป็นที่ยอมรับ มีความเชี่ยวชาญในการสร้างเครื่องมือทางการวิจัย เคยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยอย่างน้อย 5 ครั้ง และมีประสบการณ์ด้านการสอนในระดับอุดมศึกษา

2. ผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะด้าน เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการแสดงของภาคใต้ มีประสบการณ์ในการแสดงร้องเงี้ยว ยอร์เก้ตปาฮังและตารีกีปัส อย่างน้อย 20 ปี มีความรู้ในการเขียนงานวิจัยและมีผลงานวิจัยเป็นที่ยอมรับ มีความเชี่ยวชาญในการสร้างเครื่องมือทางการวิจัย เคยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยอย่างน้อย 5 ครั้ง และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนการแสดงของภาคใต้ในระดับอุดมศึกษาอย่างน้อย 15 ปี คือ

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย เรื่อง นาฏยลักษณะการแสดงของวงยะหรีง จังหวัดปัตตานี ครั้งนี้มีการดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร

ศึกษาจากวิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำรา จดหมายเหตุ จากแหล่งรวบรวมเอกสารทางวิชาการตามสถานที่ต่าง ๆ

2. การสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง ลักษณะรูปแบบการสัมภาษณ์เป็นการลงพื้นที่ภาคสนาม สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีโอกาสร่วมงานกับเรื่องการแสดงการพื้นบ้านของวงยะหรีง จังหวัดปัตตานี ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ

2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

3. การสังเกตการสังเกตในการวิจัยเรื่องนาฏยลักษณะการแสดงของวงยะหรีง จังหวัดปัตตานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการศึกษาแบบสังเกต 2 ลักษณะ คือ

3.1 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

3.2 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

3.3 การฝึกปฏิบัติเพื่อรับการถ่ายทอดกระบวนการทำเต้นการแสดงของวงยะหรีง จังหวัดปัตตานี

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์และการฝึกปฏิบัติเพื่อรับการถ่ายทอดกระบวนการทำเต้นจากศิลปิน

เพื่อให้มีความถูกต้องเชื่อถือได้ ผู้วิจัยได้ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ การพิสูจน์ข้อมูลว่ามีการสอดคล้องถูกต้องกันมากเพียงใด จากปัจจัยความแตกต่างระหว่างวัน เวลา สถานที่ เอกสาร และตัวบุคคล หากข้อมูลที่ได้มาจากปัจจัยที่แตกต่างกัน แต่หากข้อมูลที่กล่าวไว้ถูกต้องตรงกันก็สามารถนำมาวิเคราะห์ประกอบการเขียนรายงานได้อย่างแม่นยำ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และการศึกษาภาคสนามตลอดจนฝึกปฏิบัติทำต้นการแสดงงะหรีง จังหวัดปัตตานี โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตีความ รวบรวมนำเสนอข้อมูล โดยการพรรณนาความ เพื่ออธิบายการสืบทอด องค์ประกอบ กระบวนทำต้นเฉพาะและนาฏยลักษณะของการแสดงของงะหรีง จังหวัดปัตตานี โดยวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎี วรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้การเขียนพรรณนาวิเคราะห์พร้อมภาพประกอบ

สรุปผลการวิจัย

การสืบทอดการแสดงของงะหรีง จังหวัดปัตตานีดั้งเดิม เป็นมรดกตกทอดมาตั้งแต่เมืองปัตตานีแพ่งสงครามแก่สยาม (ไทย) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 จึงตกเป็นเมืองขึ้นของสยาม (ไทย) ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โดยทรงแบ่งการปกครองเมืองปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง ได้แก่ เมืองปัตตานี เมืองสายบุรี เมืองหนองจิก เมืองระแงะ เมืองรามันห์ เมืองยะลา และเมืองยะหรีง ในสมัยโบราณการแสดงของงะหรีง จังหวัดปัตตานีมีแต่การแสดงมะโย่ง (การแสดงละครแบบมลายู) วายังยาวอ (หนังตะลุงชวา) นิยมเล่นเรื่องรามายณะ และเรื่องอิเหนาวายังกุลิต (หนังตะลุงมลายู) และลิละ ส่วนรองเง็ง ยอร์เก็ดปาฮัง ตารีกีปัส นิยมแพร่หลายทั่วไปตามวัง 7 หัวเมือง แต่ยังไม่พบหลักฐานปรากฏที่แน่ชัดว่ามีที่มาตั้งแต่เมื่อไร หรือมีเริ่มขึ้นเมื่อใด แต่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดในเมืองปัตตานีว่ามีการตั้งรองเง็ง ยอร์เก็ดปาฮัง ตารีกีปัสมาเป็นเวลาช้านาน ตั้งแต่สมัยก่อนการยกเลิกการ

ปกครอง 7 หัวเมืองภาคใต้ โดยนิยมเต้นกันเฉพาะในวังเจ้าเมืองเวลามาถึงวันรุ่ง
 ปี พ.ศ.2438 เจ้าพระยาพิพิธเสนามาตยาธิบดีศรีสุรสงคราม เป็นเจ้าเมืองยะหริ่ง
 รองเง็งเป็นศิลปะการเต้นรำที่เจ้าเมืองมักนิยมนำมาใช้เป็นการเต้นรำภายในวังของ
 สุลต่านหลังจากเสร็จพิธีการหรือจบพิธีการต่างๆ จะมีการรื่นเริงโดยเชิญชวนชายสูง
 ศักดิ์ที่มาร่วมงานออกมาเต้นรองเง็งกับสตรีข้าราชการที่เป็นคู่เต้นที่ฝึกซ้อมเตรียม
 ไว้เพื่อความสนุกสนานและสังสรรค์กระชับความสัมพันธ์กับอาคันตุกะที่มาในงาน
 เลี้ยงที่ทางในวังยะหริ่งมักจัดขึ้นเป็นประจำ และการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัด
 ปัตตานีมีชื่อเสียงมากหลังจากที่พระยาพิพิธเสนามาตยาธิบดีชักชวนนายอึ้ง ซึ่งเป็นนัก
 ดนตรีและผู้แสดงในคณะบังสวันของสิงคโปร์ให้เข้ามาเป็นนักดนตรีทำหน้าที่สี
 ไวโอลิน เป็นครูสอนเต้นรองเง็ง ยอร์เก็ตปาฮัง ตาริกิปัสให้กับข้าราชการของวัง
 ยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีในปี พ.ศ.2435 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 รัชกาลที่ 5 ได้ทรงยุบและเปลี่ยนแปลงการปกครองเมืองจาก 7 หัวเมืองจากระบบ
 กินเมือง เป็นระบบเทศาภิบาล ตั้งมณฑล และจังหวัดตามลำดับจนถึงปัจจุบัน คณะ
 ผู้แสดงมะโย่งซึ่งเป็นละครในราชสำนักวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ก็แยกย้ายออกจาก
 วังในปี พ.ศ.2494 ครูสภาจัดให้มีการอบรมครูนาฏศิลป์ในภาคฤดูร้อน เรียกกันว่า
 อ.ศ.ร.โดยส่งวิทยากรจากส่วนกลางไปสอนวิชานาฏศิลป์ เพลงร่ำวงมาตรฐานในวิชา
 ชุตนาฏศิลป์ให้กับคณะครูในจังหวัดปัตตานี มีอาจารย์สมาน แสงมลิ และอาจารย์
 เบญจา ตุงคศิริ เป็นผู้ให้การอบรม เมื่อเสร็จสิ้นการอบรมในวันสุดท้ายจึงมีงานปิด
 การอบรม ขุนจารุวิเศษศึกษากร (นายเจ๊ะมุ จารุประสิทธิ์) อดีตศึกษาธิการเมือง
 ปัตตานี จังหวัดปัตตานีสัณย์นั้นมีแนวคิดที่ว่าถ้านารองเง็งซึ่งเป็นเพลงและทำเต้น
 ลักษณะเดียวกับร่ำวงมาตรฐาน มาจัดระบบและนำออกแสดงในวันปิดการอบรม
 คงจะไม่ยากและดีไม่น้อย เนื่องจากคนส่วนใหญ่ในพื้นที่รู้จักและนิยมเต้นกันอยู่แล้ว
 โดยทั่วไป ท่านได้เรียกครูประชุมและหาข้อเสนอแนะในกลุ่มครูปัตตานี สรุบทุทุกคน
 เห็นด้วยท่านจึงเริ่มฝึกซ้อมด้วยการนำเอารองเง็งของวังยะหริ่ง 2 เพลง คือเพลงลาฮู
 ดวอ และเพลงมะฮันงิงฆาที่ได้รับถ่ายทอดจากนายอึ้ง มากำหนดรูปแบบและ
 ลักษณะการแสดงให้เป็นมาตรฐานเช่นเดียวกับร่ำวงมาตรฐานของกรมศิลปากร ใช้

ผู้แสดงชายหญิง 3 คู่ นำออกแสดงในงานปิดอบรมการศึกษาภาคฤดูร้อนของปัตตานี เป็นครั้งแรก ปรากฏว่าร้องเพลงเป็นการแสดงที่แปลกใหม่ และได้รับการสนใจจากคนทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง ต่อมาสมาคมสมาคมนักแสดงในจังหวัดปัตตานีซึ่งติดต่อกันระหว่างปัตตานีกับกลันตัน ประเทศมาเลเซียอยู่เสมอ ได้นำเอาเพลงร้องเงี้ยว คือ เพลงจินตนาชายัง เพลงบุโจ๊ะปี่ซัง เพลงเลนัง เพลงอายัมดีดี ฯลฯ เข้ามาเผยแพร่ในจังหวัดปัตตานี ทำให้การแสดงมีเพลงเพิ่มมากขึ้นและขุนจารุวิเศษศึกษากร (นายเงี้ยว จารุประสิทธิ์) ได้ศึกษาค้นคว้าทำต้นร้องเงี้ยวเพิ่มเติมและประดิษฐ์ทำต้นขึ้นมาใหม่ เช่น จากท่ารำไทยบ้างทำให้ร้องเงี้ยวมีท่าเต้นครบ 10 เพลง เมื่อขุนจารุวิเศษ-ศึกษากร (นายเงี้ยว จารุประสิทธิ์) ได้นำประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านนาฏศิลป์นำสู่องค์ความรู้ด้านการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถ่ายทอดให้กับคณะครูในจังหวัดปัตตานี ปัจจุบันมีครูนพมาศ พรมนุชาธิป เป็นผู้สืบทอดเพียงคนเดียวและสามารถจัดจำกระบวนท่าการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีได้อย่างครบถ้วน ในปี พ.ศ. 2517 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ติดต่อให้ครูนพมาศ พรมนุชาธิปและคณะนำการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีไปบันทึกเทปออกอากาศในรายการแนะนำ 14 จังหวัดภาคใต้ ถือได้ว่าการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีได้ถูกเผยแพร่สู่สาธารณชนนับแต่นั้นเป็นต้นมา

ปี พ.ศ. 2523 ครูนพมาศ พรมนุชาธิปได้ย้ายมาสอน ณ โรงเรียนเมืองปัตตานี จึงได้มีโอกาสนำความรู้การแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีไปถ่ายทอดให้กับนักเรียนโรงเรียนเมืองปัตตานี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่องค์ความรู้ด้านการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีจากครู นพมาศ พรมนุชาธิป ได้ถูกเผยแพร่ให้กับเยาวชนและได้รับความนิยมนับแต่มาจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาองค์ประกอบของการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ตามหลักแนวคิดเรื่ององค์ประกอบของนาฏยลักษณ์พบว่า การแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ ผู้แสดงในการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จะใช้ผู้ชายและผู้หญิงแสดงคู่กันตั้งแต่ 1 คู่ขึ้นไป ดนตรีและเพลงที่ใช้

ประกอบการแสดง ใช้วงดนตรีร้องแจ๊สผสมดนตรีสากล ประกอบด้วยไวโอลิน รำมะนา ฆ้อง เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงร้องแจ๊ส 8 เพลง ได้แก่ เพลงลาชูดวอ เพลงเลนัง เพลงบูโจ๊ะปั้ง เพลงเมาะอินังชวา เพลงอายมิดี เพลงจินตาซาฮัง เพลงจินตาซาฮัง และจบด้วยเพลงเมาะอินังลามากการแสดงยอร์กเก็ตปาฮัง 3 เพลง ได้แก่ เพลงยอร์กเก็ต เพลงอายมิดี ทำนองอินัง เพลงบูโจ๊ะปั้ง ทำนองยอร์กเก็ต การแสดงตารีกีปัสได้แก่ เพลงอินังจिनอ เครื่องแต่งกาย ผู้แสดงจะแต่งกายแบบราชสำนักของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย ผู้ชาย แต่งกายเรียกว่า ซุดบายุมลาญ นุ่งกางเกงขายาวทรงหลวมแบบกางเกงจีน สวมเสื้อแจ็กกัมมูสัง เป็นเสื้อคอตั้งติดกระดุม 2 เม็ด ผ่าอกครึ่งติดกระดุม 3 เม็ด ทรงหลวมตัวยาวระดับสะโพก ติดกระเป่า 3 ใบด้านนอกซ้าย 1 ใบ ขายเสื้อด้านล่างซ้ายและขายเสื้อด้านขวาข้างละ 1 ใบ นุ่งผ้าซั่มปังโดยใช้ผ้าซอกเก็ตทอยกสอดดั้นเงิน-ทองทับเสื้อและกางเกงสั้นเหนือเข่าเล็กน้อย คาดผ้ารัดสะเอวเรียกว่า “บิงก” ผู้หญิง แต่งกายเรียกว่าซุดกือบายา บันดงแมแม นุ่งผ้าซอกเก็ตทอยกสอดดั้นเงิน-ทองคอแหลมผ่าหน้าตลอดติดกือโรงซังแขนกระบอก เสื้อเข้ารูปตัวยาวคลุมสะโพกขายเสื้อด้านหลังสั้นว่าด้านหน้ายาวเป็นมุมแหลมสีของเสื้อผ้าเข้าซุดกัน ผมเกล้ามวยต่ำระดับท้ายทอยตัดดอกไม้

จากการศึกษากระบวนการบนทำเต็นของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีจากครุฑพามาตพรมนุชาธิปและครุฑวังหะมะ ปือนา พบว่า กระบวนการบนทำเต็นการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จะมีกระบวนการบนทำเต็นเฉพาะ 6ท่า ได้แก่ ท่าย่าเท้า ท่าเตะเท้า ท่าเล่นเท้า ท่ากำมือ ท่าเตะเท้า และท่าสวนแถว ส่วนการใช้ทิศทาง ได้แก่ หันทางด้านขวา หันทางด้านซ้าย หันหน้าตรง และหันหลัง

จากการศึกษาเรื่องนาฏยลักษณะการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ท่าเต็น ตามหลักเรื่องโครงสร้างท่ารำทางนาฏยลักษณะของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) สามารถสรุปได้ดังนี้

1. จำแนกตามองค์ประกอบการแสดง โดยจำแนกว่า การแสดงแต่ละชนิดนั้นมียุคประกอบใดเด่นบ้าง ซึ่งแบ่งได้ 3 ประเภท คือ การฟ้อนรำ การร้องรำทำเพลง และการละคร สรุปได้ว่า ร้องแจ๊ส ยอร์กเก็ตปาฮัง และตารีกีปัส จัดอยู่ในการ

แสดงประเภทฟ้อนรำ เริ่มต้นเป็นคู่ชาย-หญิงที่เน้นการใช้ขาและเท้าเป็นหลัก ส่วนมือกำหลวมๆเป็นเพียงองค์ประกอบตามแบบที่ได้รับอิทธิพลการเต้นรำมาจากชาวตะวันตกในยุคอาณานิคม ไม่มีการดำเนินเรื่องแบบละคร ความสวยงามขอการเต้นอยู่ที่กระบวนท่าเต้นที่มีลักษณะเฉพาะทำนองเกี่ยวพาราสีในแต่ละเพลง รวมทั้งรูปแบบการแสดงในลักษณะการหันหน้าเข้าหาคู่ชาย-หญิง

2. จำแนกตามโครงสร้างการแสดง เป็นการพิจารณาขั้นตอนหรือลำดับการแสดงของการแสดงตั้งแต่ต้นจนจบในเพลงหนึ่งๆ การแสดงนาฏศิลป์จะมีโครงสร้างที่ชัดเจนและมีความแตกต่างระหว่างการแสดงแต่ละชนิด โครงสร้างของการแสดงสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องกำหนดนาฏยลักษณ์ได้อีกวิธีหนึ่งดังนี้

2.1 วิธีแสดง การแสดงของวงโยะหรีง จังหวัดปัตตานี แบ่งเป็นขั้นตอนได้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้แสดงชาย และหญิง เดินออกมาเป็นแถวตอนสองแถวหันหน้าเข้าหากัน ต่างฝ่ายต่างทักทายหรือทำความเคารพด้วยการสละม

ขั้นที่ 2 เต้นแปรแถวเป็นแถวตอนคู่ สลับแทนที่ กลับที่เดิมตามทำนองเพลง โดยเปลี่ยนท่าเต้นไปตามเพลงต่างๆจบหนึ่งก็จะสละมคู่ตัวเอง

ขั้นที่ 3 เมื่อเต้นจบเพลงตามกระบวนท่า ผู้แสดงสละมคู่แล้วเดินเข้าเวทีตามทำนองเพลงจนจบ

3. การจำแนกการแสดงตามหน้าที่ เป็นการพิจารณาการแสดงชุดนั้นว่ามีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร ซึ่งจำแนกได้ 3 ประเภท คือ การแสดงเพื่อพิธีกรรม การแสดงเพื่อความบันเทิง การแสดงตามเทศและวัย และการแสดงเพื่อการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า การแสดงของวงโยะหรีง จังหวัดปัตตานี เป็นการเต้นรำที่จัดขึ้นสำหรับแขกชายชั้นสูงที่รับเชิญมาในงานหรือคนดูเฉพาะกลุ่มภายในราชสำนักวงโยะหรีง จังหวัดปัตตานี โดยมีจุดมุ่งหมายเป็นการเต้นรำภายในวังเจ้าเมืองเพื่อสังสรรค์ระชับความสัมพันธ์กับราชอาคันตุกะที่มาเยือนโดยให้สตรีข้าราชการเป็นผู้เต้นกับชายสูงศักดิ์ที่รับเชิญมาในงานเลี้ยงแทนการเต้นรำแบบชาวตะวันตก หรือเพื่อเชิญชวนผู้มาร่วมงานออกมาเต้นรำร่วมกันเพื่อความสนุกสนาน กระบวนท่าเต้นในการแสดงของวง

ยะหริ่งจังหวัดปัตตานีเป็นท่ามาตรฐานเฉพาะเพลงเช่นเดียวกับการเต้นลีลาศของชาวตะวันตกได้แก่ ท่ากำมือ ท่าเตะเท้า ท่าย่อเท้า ท่าเล่นเท้า การหมุนตัว และท่าเตะเท้าการใช้ทิศทางในการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีการหันด้านซ้าย การหันด้านขวา และหันหน้าเข้าหากันระหว่างผู้ชายและผู้หญิงให้กับผู้ชมอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องนาฏยลักษณะการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การสืบทอดการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สืบทอดมาจากขุนจาร์วิเศษศึกษากร (เจ๊ะมุ จาร์ประสิทธิ์) อดีตศึกษาธิการอำเภอเมืองปัตตานี ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากนายยัง คณะละครบั้งสวนจากประเทศสิงคโปร์ที่เข้ามาฝึกซ้อมการแสดงให้ข้าราชการบริพารในวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ปี พ.ศ.2494 ขุนจาร์วิเศษศึกษากรได้ปรับปรุงกระบวนการท่าเต้นการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีให้มีรูปแบบเฉพาะจนเป็นมาตรฐานแล้วนำมาถ่ายทอดให้กับคณะครูในจังหวัดปัตตานีอีกทอดหนึ่ง ปัจจุบันมีครูนพมาศ พรหมนุชาธิปเป็นผู้สืบทอดให้แพร่หลายถึงปัจจุบัน ซึ่งการสืบทอดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับทฤษฎีแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของจูดีทส์กดี เวชกามา (2553) นักมานุษยวิทยาชาวเยอรมันเชื้อสายยิว กล่าวว่า วัฒนธรรมหนึ่งๆ จะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่น ๆ ได้ต้องยึดหลักว่าวัฒนธรรมคือความคิดและพฤติกรรม (ผลของความคิด) ที่ติดต่อบุคคล บุคคลไปถึงที่ใดวัฒนธรรมก็จะไปถึงที่นั่น กล่าวคือกระบวนการท่าเต้นการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีที่ติดตัวนักแสดงในแต่ละท้องถิ่นที่แล้วแพร่กระจายไปสู่ท้องถิ่นอื่น ๆ เมื่อนักแสดงเหล่านั้นกลับไปถ่ายทอดกระบวนการท่าเต้นในท้องถิ่นของตนเอง ย่อมมีการปรับกระบวนการท่าเต้น จึงเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสืบทอดระหว่างศิลปินด้วยกัน ซึ่งตรงกับทฤษฎีพหุนิยมทางวัฒนธรรมของคณะกรรมการธิการโลกว่าด้วย ทรงคุณ จันทจร (2546) ที่กล่าวว่า วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับชุมชน เนื่องจากวัฒนธรรมล้วนแต่ได้รับอิทธิพล

และในทางกลับกันก็มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมอื่น ๆ ไม่มีวัฒนธรรมใดเช่นกันที่ไม่เปลี่ยนแปลงหรือคงอยู่อย่างตายตัวเฉกเช่น การแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากการที่วัฒนธรรมนั้นได้แพร่กระจายไปสู่ตัวบุคคล และท้องถิ่น ๆ จนนำมาสู่องค์ความรู้ที่ทรงคุณค่าทางด้านการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

การแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี นอกจากจะมีบทบาทในฐานะการสร้างสุนทรียภาพทางการแสดงแล้ว ยังเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัย เรื่อง มลายุบาทานี: ชาติพันธุ์ อัตลักษณ์และการเปลี่ยนแปลงภายใต้แผนงานการวิจัยบูรณาการปัญหาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ของรววิทย์ บารูและคณะ (2551) กล่าวว่า การละเล่นของชาวมลายุที่แสดงออกทางด้านศิลปวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นการนำเสนอความเป็นตัวตนด้วยศิลปะการแสดงแทนคำบอกเล่านำเสนอด้วยวาจา ลักษณะการสืบทอดการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี นอกจากจะเป็นการนำเสนอบนเวทีแล้ว ยังสืบทอดด้วยวิธีการถ่ายทอดจากภูมิปัญญาสู่ครูบาอาจารย์ เด็กและเยาวชนในท้องถิ่น ซึ่งการถ่ายทอดในลักษณะดังกล่าว สอดคล้องกับประภาส ขวัญประดับ (2542) กล่าวว่า วงดนตรีพื้นบ้านรองเง็งพื้นฟูกลับขึ้นมาโดยมีนายชาตรี แวเต็ง ศิลปินพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีและศิลปินแห่งชาติ (ดนตรีพื้นบ้านรองเง็ง) ปีพ.ศ. 2536 นำไปถ่ายทอดให้กับนักเรียนโรงเรียนสุวรรณไพบูลย์ จังหวัดปัตตานีเพื่อให้เยาวชนและคนในชุมชนเห็นความสำคัญในการธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์วัฒนธรรมการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ไม่ให้สูญหายไป โดยใช้สถานศึกษาเป็นสื่อกลางระหว่างนักดนตรีภูมิปัญญาท้องถิ่นและเยาวชนรุ่นใหม่ในการสืบทอดซึ่งในการจัดกิจกรรมในรูปแบบเช่นนี้ย่อมส่งผลที่ดีต่อองค์ความรู้ประจำท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไป โดยมีสถานศึกษาเป็นตัวเชื่อมการสืบทอดเช่นเดียวกับการแสดงพื้นเมืองของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีที่

องค์ประกอบการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีจากการศึกษาองค์ประกอบการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีพบว่าการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัด

ปัตตานี มีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ ผู้แสดง การแสดงของวงยะหรีงจังหวัดปัตตานี จะใช้ผู้แสดงชาย-หญิงตั้งแต่ 1 คู่ขึ้นไป ใช้วงดนตรีพื้นบ้านมลายูผสมดนตรีสากล ประกอบด้วย ไวโอลิน รำมะนา ซอ บรระเบงทำนองเพลงมลายูประกอบกระบวนท่า เต้นการแสดงรองเง็ง การแสดงยอร์เก้ตปาฮัง และการแสดงตารีกีปัส

เครื่องแต่งกายผู้แสดงแต่งกายแบบชวามลายูชั้นสูง ทิศทางในการแสดงมีการหันหน้าเข้าหากัน การหันทางซ้ายเวที และการหันทางขวามือเข้าคู่ให้กับผู้ชมอย่างชัดเจน

นาฏยลักษณะการแสดงของวงยะหรีง จังหวัดปัตตานีจากการศึกษานาฏยลักษณะการแสดงของวงยะหรีง จังหวัดปัตตานีพบว่าเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบการแสดง ดนตรี และท่าเต้น แตกต่างจากการแสดงพื้นเมืองซึ่งเป็นตัวบ่งชี้นาฏยลักษณะเฉพาะการแสดงของวงยะหรีง 4 ด้าน คือ 1) **ด้านเครื่องแต่งกาย** ลักษณะเครื่องแต่งกายของการแสดงของวงยะหรีง จังหวัดปัตตานี จะแต่งกายแบบชนชั้นสูงในราชสำนักตามแบบแผนเดิม ผู้ชายที่ได้รับเชิญไปงานเลี้ยงจะแต่งกายในชุดที่เรียกว่า “บายูมลายู” มลายูส่วนใหญ่ซึ่งเป็นผู้เป็นคู่เต้นจะแต่งกายชุดที่อบายาบานงซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายของสตรีชั้นสูงในราชสำนักวังแต่มีการปรับและเลือกชุดที่สวยงามเหมาะสมกับงานต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ที่สะท้อนให้เห็นถึงนาฏยลักษณะของวงยะหรีง จังหวัดปัตตานีอีกอย่างหนึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องนาฏยลักษณะ ของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) กล่าวถึงลักษณะการหาคาถาจากเครื่องแต่งกายที่สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องบ่งชี้นาฏยลักษณะมี 4 ประการคือ 1. จุดเด่นเฉพาะชิ้นส่วน 2. ภาพรวมเครื่องแต่งกาย 3. สีของเครื่องแต่งกาย 4. วัสดุ ซึ่งการแสดงของวงยะหรีง จังหวัดปัตตานี มีจุดเด่นเฉพาะชิ้น ได้แก่ ผู้ชายจะแต่งกายในชุดที่เรียกว่าชุดบายูมลายูเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชนชั้นสูงในราชสำนักวังยะหรีง มีข้อห้ามสำหรับสามัญชนห้ามนำชุดบายูมลายูไปสวมใส่ในการแสดงพื้นเมืองแต่จะอนุญาตให้สามัญชนนำไปสวมใส่เป็นชุดเจ้าบ่าวในวันแต่งงานตามประเพณีเพียงวันเดียวเท่านั้น ส่วนผู้หญิงจะสวมเสื้อที่อบายา บันดงแมแต่มีสีสามเหลี่ยมด้านหน้าอกเป็นลักษณะที่จะสามารถเห็นได้ชัดอีกประการหนึ่ง ภาพรวมเครื่องแต่งกาย ก็เป็นอีกมิติ

หนึ่งในการทำความรู้จักและเข้าใจนาฏยลักษณะของการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ภาพโดยรวมอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เส้นรอบของเครื่องแต่งกายที่มองเห็นเห็นว่าเครื่องแต่งกายแต่ละชุดการแสดงนั้นแตกต่างกัน ดังเช่น การแต่งกายของผู้แสดงชาย-หญิงจะแต่งกายแบบราชสำนักยะหริ่ง สีเครื่องแต่งกายจะมีลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งทั้งนี้เพราะการแสดงแต่ละชนิดมักจะมีบัญญัตินิยมไว้อย่างละเอียด โดยเฉพาะสีของเครื่องแต่งกายของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีจะไม่ใช้สีเหลืองอันเป็นสีสำหรับกษัตริย์ ส่วนวัสดุทำเครื่องแต่งกายมีสถานะแตกต่างกัน ซึ่งผู้แสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีจะใช้วัสดุที่มีราคาแพง ประดับเพชรพลอยทำให้เครื่องแต่งกายของผู้แสดงมีสถานะแตกต่างกับการแสดงพื้นเมืองด้วยคือ ผู้ต้นชายหญิง จะใช้เสื้อผ้าที่ตัดเย็บด้วยผ้าของเก็ดทอยกสอดดั้นเงินทอง ซึ่งเป็นผ้าสำหรับราชสำนัก มีการใช้ถนิมพิมพากรณ์ เป็นต้น 2) **ด้านอุปกรณ์ประกอบการแสดง** การแสดงหลายชนิดโดยเฉพาะในกลุ่มการฟ้อนรำนั้น ผู้แสดงมักถือวัสดุสิ่งของที่ใช้เป็นอุปกรณ์การแสดงไว้ตลอดเวลา อุปกรณ์การแสดงนี้ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการฟ้อนรำ อีกทั้งเป็นสิ่งกำหนดรูปแบบของการแสดงอีกด้วย อุปกรณ์ประกอบการแสดงจึงนับได้ว่าเป็นตัวบ่งชี้นาฏยลักษณะของการแสดงได้อีกประการหนึ่งอุปกรณ์ประกอบแบ่งได้เป็น 5 ประเภทตามลักษณะการใช้สอย คือ 1. อาวุธ 2. เครื่องมือ 3. เครื่องดนตรี 4. พกุกษาติ 5. เบ็ดเตล็ดซึ่งในการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี รองเง็งมีการใช้ผ้าเช็ดหน้า และผ้าคล้องคอ ส่วนตาริกปีส นำเอาพัดมาเป็นอุปกรณ์การแสดง มีการแสดงดังกล่าวนำเอาเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันมาเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง เครื่องมือเครื่องใช้เหล่านี้มีวิธีถือ วิธีจับต่างๆซึ่งจะสะท้อนอยู่ในท่าเต้นด้วย อุปกรณ์การแสดงดังกล่าว เป็นสิ่งสะดุดตาของผู้ชมและขณะและผู้แสดงใช้อุปกรณ์รำรำก็ยิ่งทำให้อุปกรณ์การแสดงเด่นชัดยิ่งขึ้น อุปกรณ์เหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้นาฏยลักษณะของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีได้อีกประการหนึ่งด้วย 3) **ด้านท่าเต้น** จากการศึกษากระบวนการท่าเต้นการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีจากศิลปินพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี พบว่า กระบวนท่าเต้นการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีจะใช้ท่าสละม เป็นท่าเริ่มต้นเพื่อแสดงความเคารพหรือทักทายคู่เต้น ก่อนเริ่มต้นและเป็น

ท่าจบทุกเพลงด้วยการผายมือจากด้านหน้าระดับสะเอวออกข้างลำตัวแทนการโค้งของชาวตะวันตก เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากชาวโปรตุเกส ที่เข้ามาค้าขายผ่านมายังวังเจ้าเมืองมลายู ส่งผลให้การแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีมีลักษณะของกระบวนท่าเด่นแทนวัฒนธรรมอินเดีย ซึ่งมีข้อมูลสอดคล้องกับผลการวิจัยนาฏยลักษณ์ ของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) เรื่องหลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์ กล่าวถึง นาฏยลักษณ์สามารถจำแนกให้เห็นลักษณะเด่นได้ 5 แนวคือ จำแนกตามองค์ประกอบ จำแนกตามคุณสมบัติของการแสดง จำแนกตามหน้าที่ และจำแนกตามเพศและวัยของผู้แสดง ลักษณะการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี 3 ชุด ได้แก่ ร่องเง็ง ยอร์เก็ดปาฮัง และตารีกีปัส จำแนกตามองค์ประกอบ เป็นการแสดงประเภทการเต้น ผู้แสดงชายใช้พลังมากมีท่าทางที่ใช้เปิดไหล่มากเช่น การกางแขน ตลอดจนความสามารถของตนเพื่ออวดทักษะด้านการเต้นให้ดีที่สุดเพื่อให้สตรีคู่เต้นพอใจมีการใช้ท่าทางที่เปิดกว้าง กางขา ส่วนผู้หญิงมักซ่อนพลังไว้ภายใน จึงมีความนึ่มนวล โดยเฉพาะกรอบประเพณีของตะวันออกกำหนดให้ผู้หญิงสงวนท่าทางไม่เปิดเผยทั้งร่างกายและความรู้สึก ด้วยการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี พบว่า ร่องเง็ง ยอร์เก็ดปาฮัง ตารีกีปัส จะปรากฏชื่อประจำกระบวนท่าเด่นทุกเพลงโดยชื่อท่าจะมีหลักการตั้งชื่อมาจากลักษณะความเชื่อ ท่าเด่นตามความหมายของท่าเด่นในทำนองเกี่ยวพาราสิระหว่างชายหนุ่มและหญิงและท่าเด่นตามลักษณะการทักทายให้เกียรติคู่เต้นด้วยการสลาม (แสดงความเคารพ) ลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่อง ร่องเง็ง : ระเบียบพื้นบ้านของภาคใต้ของสุภา วัชรสุขุม (2530) กล่าวถึงชื่อกระบวนท่าเด่นและความหมายของกระบวนท่าเด่นประจำเพลงของการแสดงของวังยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีซึ่งเพลงทั้งร่องเง็ง ยอร์เก็ดปาฮังและตารีกีปัสปรากฏชื่อเพลงชื่อท่าและความหมายเช่นเดียวกัน 4) **ดนตรี** ซึ่งตรงกับผลการวิจัยเรื่อง ร่องเง็ง : นาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้ของสุภา วัชรสุขุม (2530) ที่กล่าวถึงดนตรีเป็นเครื่องแสดงนาฏยลักษณ์ได้ 3 ประการคือ 1. คุณลักษณะของเสียง 2. วิธีบรรเลง 3. สำเนียงดนตรี ด้านคุณลักษณะของเสียง ผู้แสดงเคลื่อนไหวด้วยเสียงอะไรเป็นหลัก แม้ว่าเพลงที่ผู้แสดงใช้แสดงจะมีเสียงดนตรีผสมผสานกันหลากหลายเสียงใดเป็นเสียง

หลักในการขยับขับเคลื่อนร่างกาย เช่นการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีผู้แสดงจะยึดเสียงฆ้องเป็นหลักในการเคลื่อนไหวร่างกายทำนองเกี่ยวพาราสิระหว่างชายหนุ่มและหญิงสาว โดยใช้ลีลาการเคลื่อนไหวของมือ เท้าและลำตัวให้เข้ากับจังหวะและทำนองดนตรี โดยเสียงมีปริมาณการเคลื่อนไหวที่บ่งบอกคุณลักษณะเด่น ซึ่งมีผลผูกพันกับนาฏยลักษณ์ที่กำลังแสดงนั่นเอง

วิธีบรรเลง เพลงที่นำมาบรรเลงประกอบการแสดงมีทั้งเพลงชั้นสูงและเพลงพื้นเมือง เพลงก็เป็นอีกมิติในการจำแนกนาฏยลักษณ์ เพราะเพลงชั้นสูงจะสัมพันธ์กับกระบวนการเต้นรำชั้นสูงสอดคล้องกับการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีที่มีท่าเต้น การแปรแถว การจัดกลุ่มที่ซับซ้อน มีรายละเอียดมากมาย ทุกเพลงเต็มไปด้วยกฎเกณฑ์และแบบแผนเป็นมาตรฐานเช่นเดียวกับดนตรีดำเนินเสียงดนตรี การบรรเลงดนตรี เป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ดังนั้นดนตรีของชุมชนจึงมีระบบเสียงและสำเนียงต่างๆเป็นการเฉพาะความแตกต่างของสำเนียงดนตรีบ่งบอกถึงนาฏยลักษณ์ได้อีกประการหนึ่งด้วย เช่นดนตรีประกอบการแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีใช้ดนตรีพื้นบ้านผสมดนตรีสากลดำเนินทำนองส่วนการแสดงพื้นเมืองอื่นๆจะใช้ปี่ซุณาเป็นเครื่องดำเนินทำนองเนื่องจากได้รับอิทธิพลทางด้านของเพลงจากประเทศมาเลเซียด้วย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องนาฏยลักษณ์การแสดงของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้พบว่า องค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากเรื่องการสืบทอด องค์ประกอบ และกระบวนการเต้นการแสดงพื้นเมืองของวงยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จึงขอเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าต่อไป

1. ในพื้นที่อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีองค์ความรู้ทางด้านศิลปะการแสดง การละเล่น และภูมิปัญญาของชาว ไทย-มาลายู อีกหลายประเภทที่ยังรอผู้ต้องการศึกษาค้นคว้า เช่น สีละกริชและสีละมือเปล่า ศิลปะการแสดงต่อสู้ป้องกันต่อสู้ป้องกันตัว ดิเกร์ฮูมมะโย่ง ตารีอีนา ศิลปะการประดิษฐ์บุองซีระ (บายศรีพลู)

และการประดิษฐ์นักในภาพนิยายที่ใช้ในประเพณีแห่ก

2. จังหวัดปัตตานีเป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรมที่ประกอบไปด้วยชุมชนไทยมลายู ชุมชนไทย-จีน และชุมชนไทยพุทธ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้นำมาซึ่งข้อมูล เอกลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้า

3. หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการธำรงรักษาซึ่งศิลปวัฒนธรรม ประจำท้องถิ่นขาดการเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่ององค์ความรู้ประจำท้องถิ่น ฉะนั้นผู้ที่ ศึกษาควรตระหนักในเรื่ององค์ความรู้และภูมิปัญญาประจำท้องถิ่นของตนเอง เพื่อสร้างความตระหนักความภาคภูมิใจแก่ชุมชนและจังหวัดของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2533). **งานมหรสพวัฒนธรรมพื้นบ้านไทย** 33. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

ฐิติศักดิ์ เวชกามา. (2553). **แนวคิด ทฤษฎี วัฒนธรรม**. มหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.

ทรงคุณ จันทจร. (2546). **การวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรมขั้นสูง**. มหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.

นาฏศิลป์พัทลุง,วิทยาลัย. (2558). **รวมประวัติการแสดงพื้นเมืองภาคใต้**. พัทลุง :ตลาดการพิมพ์.

ประภาส ขวัญประดับ. (2542). **ดนตรีรองเง็ง**. สงขลา: สถาบันราชภัฏสงขลา.

มัลลิกา คณานุรักษ์. (2544). **รวมเรื่องน่ารู้: ภาคใต้**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์

วรวิทย์ บารู. (2551). **มลายูปัตตานี: ชาติพันธุ์ อัตลักษณ์และการเปลี่ยนแปลงภายใต้แผนงาน การวิจัยบูรณาการปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้**. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์. (2542). **วิพิธทัศนา**. กรุงเทพฯ : ไทภูมิ พับลิชชิ่ง.

- สุธิวังศ์ พงศ์ไพบุลย์. (2542). “กอซั้ง” ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้เล่ม 1. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- สุภา วัชรสุขุม. (2530). รองเงิง: นาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้. กรุงเทพฯ: ชมรมสังคมศาสตร์ ภาคใต้ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูยะลา.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.